

O`QUV ADABIYOTINI EKSPERTIZADAN O`TKAZISH VA NASHR GUVOHNOMASINI OLISH PLATFORMASI

O`quv adabiyotini taqdim etish

Murojaot holatini tekshirish

STATISTIKA

Muvofiqlashtiruvchi kengash tarkibidagi birlashma va komissiyalar faoliyati raqamlari

TALABLAR

O`quv adabiyotlariga rasmiy maqom hamda vazirlikning nashr etishga ruxsat berish to`g`risidagi guvohnomasini rasmiylashtirish uchun tuzimga birlashtiriladigan hujjatlar va talablar

SAVOL VA JAVOBLAR

Sizni qiziqitgan savollar va ularga javoblarni shu yerdan topishingiz mumkin

E`LON VA YANGILIKLAR

Kengash va uning faoliyati to`g`risidagi yangiliklar

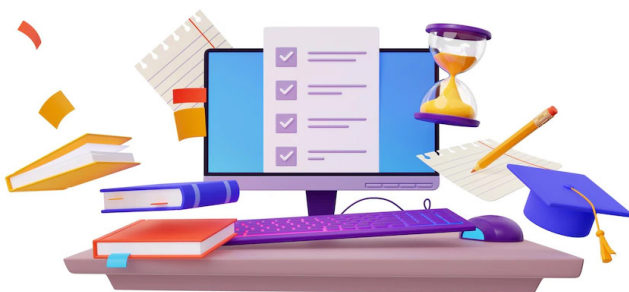
ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИНИ ЭКСПЕРТИЗАДАН ЎТКАЗИШ ЖАРАЁНИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН
ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ ҲУЗУРИДАГИ ОЛИЙ
ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТАДҚИҚОТЛАРИ ВА
ИЛҒОР ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ ЭТИШ МАРКАЗИ

ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИНИ ЭКСПЕРТИЗАДАН ЎТКАЗИШ ЖАРАЁНИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ

Методик қўлланма

ТОШКЕНТ
2023

УЎК: 004.932:002.2

КБК: 74.58(5Ў)

М – 23

Мамажонов, И.

Ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказиш жараёнини рақамлаштириш [Матн] : методик қўлланма / И. Мамажонов, У. Якубов. – Тошкент: “Sano-Standart”, 2023. – 32 б.

ISBN 978-9943-9096-1-8

Мазкур услубий қўлланмада олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари, илмий тадқиқотчиларга олий таълим тизими учун ўқув адабиётларини яратиш тартиби, уларга қўйиладиган талаблар, яратилган ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказиш ва нашр этишга рухсат бериш тўғрисидаги нашр гувоҳномаларини расмийлаштиришда электрон фойдаланиш тартиби тўғрисидаги маълумотлар келтирилган.

Таҳрир ҳайъати:

Ш.Якубов, М.Эсанов, Т.Аҳмедов,
А.Эшмуродов, С.Мусамедов, А.Сабриев

УЎК: 004.932:002.2

КБК: 74.58(5Ў)

Олий, ўрта махсус ва профессионал таълим йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашнинг 2022 йил 29 октябрдаги 6-сонли йиғилиш баёни ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг 2022 йил 25 ноябрдаги 388-сонли буйруғи билан нашрга тавсия этилган.

ISBN 978-9943-9096-1-8

© Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ҳузуридаги Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш маркази, 2023 й.

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси узлуксиз таълим тизимини янги авлод ўқув адабиётлари билан таъминлаш, талаба-ўқувчиларни комил инсон сифатида тарбиялашга қаратилган дарслик ва ўқув қўлланмаларини яратиш бугунги куннинг долзарб вазифасидир.

Мамлакатимизда қабул қилинган “Таълим тўғрисида”ги Қонун таълим-тарбия ва маорифни ислоҳ қилиш тўғрисидаги назарий ва амалий талаб ҳамда кўрсатмалар асосида, шунингдек, мустақиллик йилларида ижодкор мутахассисларимиз ва олимларимиз томонидан олий таълим муассасаларида ўқитилаётган фанларга доир дарсликлар, ўқув қўлланмалар ва маъруза матнлари яратилди.

Табииyki, дарсликлар, ўқув қўлланмалар ва маъруза матнларининг алтернатив турларининг кўпайиши фақат бир мақсадни – бўлажак мутахассис кадрларнинг билим ва малакасини оширишни назарда тутди.

Сўнгги икки йилда таълим муассасалари томонидан талаба-ўқувчиларни янги авлод ўқув адабиётлари билан мунтазам таъминлаб бориш, таълим йўналишлари ва мутахассисликлар бўйича фанлардан янги ўқув адабиётларини яратиш бўйича сезиларли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, **2020** йилда олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари томонидан яратилган **2 718** номда (**826** та дарслик, **1 885** та ўқув қўлланма, **7** номда бошқа турдаги адабиётлар) ўқув адабиётлари, **2021** йилда **4 477** номда (**1 267** та дарслик, **3 188** та ўқув қўлланма, **22** номда бошқа турдаги адабиётлар) ўқув адабиётлари нашр этишга тавсия этилиб, **2020** йилга нисбатан **1,5 бараварга** ортган. Жорий йилнинг декабрь ойи ҳолатига кўра **4 201** номдаги (**1 417** номда дарслик, **2 780** номда ўқув қўлланма) ўқув адабиётлари нашр этишга тавсия этилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 24 декабрдаги ПҚ-60-сонли “Давлат олий таълим муассасаларининг академик ва ташкилий-бошқарув мустақиллигини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорида¹ 2022/2023 ўқув йилидан бошлаб молиявий мустақиллик берилган давлат олий таълим муассасалари ва унинг тузилмасидаги таълим муассасалари учун ўз грифи асосида дарсликлар ҳамда бошқа ўқув ва илмий адабиётларни яратиш ва нашр этиш ваколати берилгани таълим муассасаларининг янги йўналишлар ва мутахассисликлар бўйича таълим бериладиган фанлардан замонавий ўқув адабиётла-

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 24 декабрдаги “Давлат олий таълим муассасаларининг академик ва ташкилий-бошқарув мустақиллигини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-60-сон қарори. <https://lex.uz/docs/5793261?otherlang=>

ри яратиш ва нашр этиш борасидаги ишларини янада жадаллаштиришга хизмат қилади.

Мазкур услубий қўлланма янгидан яратилаётган ўқув адабиётларига қўйиладиган талаблар, уларни экспертизадан ўтказиш ва нашр этишга тавсия бериш жараёнида рақамли технологиялардан фойдаланиш тартиби тўғрисида зарурий манба ҳисобланади.

I БОБ. ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ УЧУН ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИНИ ЯРАТИШ ВА НАШР ЭТИШГА ТАВСИЯ БЕРИШ ЖАРАЁНИ

1.1. Олий таълим тизими учун ўқув адабиётлари яратиш тизимининг ташкилий-ҳуқуқий асослари

Бугунги кунда етарли интеллектуал салоҳиятга эга, илм-фаннинг замонавий ютуқлари асосида фикр-мушоҳада юрита оладиган шахсларни тарбиялаш ҳамда рақобатбардош, юқори малакали кадрларни тайёрлаш масаласи ўқув адабиётларининг янги авлодини яратишни ҳамда бу борада кенг кўламли ишларни амалга оширишни тақозо этади. Шу мақсадда, олий таълим муассасалари учун ўқув адабиётларини яратишнинг зарур ҳуқуқий асослари қабул қилинган.

Маълумки, олий таълим муассасалари учун ўқув адабиётларини яратиш жараёни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 10 октябрдаги “Олий таълим муассасаларини ўқув адабиётлари билан таъминлаш тўғрисида”ги 816-сонли қарори² ҳамда Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлигининг 2022 йил 22 августдаги “Ўқув адабиётларини тайёрлаш тартиби ҳамда ўқув адабиётларини яратишга ва улардан олий таълим муассасаларида фойдаланишга қўйиладиган талабларни белгилаш тўғрисида”ги 284-сонли буйруғи билан тартибга солинади.

Мазкур буйруқ билан ўқув адабиётларини яратишга қўйилган умумий талабларнинг меъёрий асослари белгилаб берилган. Мазкур талабларга кўра, ўқув адабиётлари олий ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг давлат таълим стандартлари, малака талаблари, ўқув режа ва фан дастурлари асосида муайян ўқув фани бўйича зарур назарий ва амалий билимлар, ўқув материаллари, услубиёт ва дидактик маълумотлар илм-фан, маданият, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари, жаҳон тажрибалари асосида тизимли баён этилган нашр бўлиб, асосан икки хил шаклда тайёрланади:

анъанавий (босма) ўқув адабиётлари — таълим олувчиларнинг ёши ва психофизиологик хусусиятлари, ўқув материаллари ва маълумотлар ҳажми, шрифтлар, қоғоз сифати, муқова тури ва бошқа кўрсаткичларни ҳисобга олган ҳолда, матбаа усулида тайёрланиб чоп этилган нашр;

электрон ўқув адабиётлари — замонавий ахборот технологиялари асосида маълумотларни жамлаш, тасвирлаш, янгилаш, сақлаш, билим-

² Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 10 октябрдаги “Олий таълим муассасаларини ўқув адабиётлари билан таъминлаш тўғрисида”ги 816-сонли қарори. <https://lex.uz/docs/3970451>

ларни интерактив усулда тақдим этиш ва назорат қилиш имкониятларига эга бўлган электрон мажмуа.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг 2020 йил 7 декабрдаги “Ўқув-услубий ҳужжатларни тасдиқлаш, келишувга киритиш ҳамда ўқув адабиётларини нашр этишга тавсия бериш тўғрисида”ги 648-сонли буйруғи билан “Олий, ўрта махсус ва профессионал таълим йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгаш низоми” тасдиқланган бўлиб, мазкур низом асосида ҳозирги кунда республикадаги барча олий таълим муассасалари томонидан дарсликлар, ўқув ва илмий адабиётларни тайёрлаш, нашр этиш ишлари амалга оширилмоқда.

1.2. Ўқув адабиётларининг турлари

Юқоридаги меъёрий ҳужжатларда олий таълимнинг ўқув адабиётлари турлари сифатида дарслик, ўқув қўлланма, услубий қўлланма, услубий кўрсатма, услубий тавсиянома, маълумотлар тўплами (банки), маърузалар курси, маърузалар тўплами, машқлар (масалалар) тўплами, луғат, дайджестлар эканлиги белгиланган.

Халқимиз маданиятининг ривожланиш тарихида педагогик фикрлар тараққиёти, жумладан, дидактик воситаларининг мазмунан ва шаклан такомиллашуви муҳим аҳамият касб этиб, бунингсиз таълим-тарбия соҳасидаги маданий-маърифий ривожланишни аниқ тасаввур қилиб бўлмайди. Дарслик – ДТС, ўқув дастурлари, методик ва дидактик талаблар асосида белгиланган, миллий ғоя сингдирилган, муайян ўқув фанининг мавзулари тўлиқ ёритилган, тегишли фаннинг асосларини мукамал ўзлаштирилишига қаратилган давлат нашридир. Ҳар бир таълим турининг мақсад ва вазифаларини қамраб олган, таълим олувчиларнинг ёши ва педагогик-психологик хусусиятларини ҳисобга олган ўз дарсликлари мавжуд бўлади. Одатда дарслик ўқув фанининг номи билан юритилади. Дарсликда назарий маълумотлардан ташқари, амалий-тажриба ва синов машқлари бўйича зарур кўрсатмалар берилади. Кўплаб тадқиқотларда “дарслик” тушунчасига хилма-хил таърифлар берилган:

“Дарслик – Давлат таълим стандартлари, таълим дастурлари ва режаларига мувофиқ, таълим олувчилар томонидан ўзлаштирилиши лозим бўлган таянч билимлар ва ўқув материаллари тизимли баён этилган маълум бир фанни ўқитиш учун китоб”³.

³ Абылкасымова А. Е. Вопросы создания современного школьного учебника: научно-методическое издание. – Алматы: Атамура, 2010. – С.12.

“Дарслик — педагогик тизимнинг тўрт элементи — таълим мақсади, мазмуни, дидактик жараёнлар, ўқитиш шакллари ва уларни амалиётга жорий этишга имкон берувчи комплекс информацион модель”⁴.

“Дарслик — ўқувчиларнинг ёш ва бошқа хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, ўқувчилар ўзлаштириши шарт бўлган мактаб дастури учун мўлжалланган фан мазмунини баён этувчи ва маълум бир фаолият турини аниқлаштирувчи оммавий ўқув адабиёти”⁵.

“Дарслик — таълим жараёни сценарийси”⁶.

“Дарслик — муайян ўқув фанининг мавзулари тизимли, чуқур ва тўлиқ ёритилган, тегишли фан мазмунини белгиланган ҳажмда мукамал ўзлаштиришга қаратилган, мазмунан ва шаклан таълим турларига (ўрта махсус, касб-ҳунар таълими, олий таълим (бакалавриат, магистратура) мослаштирилган, ўқувчи ва талабаларда фанга тааллуқли билим, кўникма ва малакалар шаклланишига, ижодий қобилиятлар ривожланишига хизмат қиладиган, расмий тасдиқланадиган асосий ўқув нашридир”.

Амалиётчи-ўқитувчиларнинг фикрича, янги авлод дарсликлари ўқитувчи “қайта таржима” қилиб бермаслиги учун мактаб ўқувчисига тушунарли тилда ёзилган бўлиши, билимларни мустақил ўзлаштириш ва мустақил билим олишга ўргатиши, барқарор фойдаланишга мўлжалланган бўлиши керак. Энг асосийси, дарслик узлуксиз таълим тизимининг алоҳида турлари ўртасидаги узвийликни таъминлаши лозим.

Ўқув қўлланма — дарсликни қисман тўлдирувчи, муайян фан дастури бўйича тузилган ва мавзуларни зарурий ҳажмда тизимли ёритиб берадиган, фан асосларининг мукамал ўзлаштирилишини таъминловчи, мазмунан ва шаклан таълим турларига (ўрта махсус, касб-ҳунар таълими, олий таълим (бакалавриат, магистратура) мослаштирилган, назарий ёки амалий машқ ва машғулотларга мўлжалланган, ўқувчи ва талабаларда фанга тааллуқли билим, кўникма ва малакалар шаклланишига хизмат қиладиган, расмий тасдиқланадиган ўқув нашридир.

Услубий қўлланма — профессор-ўқитувчилар ва билим олувчилар учун мўлжалланган бўлиб, унда бир дарснинг мақсади, дарс ўтиш воситалари ва улардан фойдаланиш усуллари, дарснинг мазмуни, амалий машғулотлар, қўшимча топшириқлар ва бошқалар ҳақида тавсиялар баён қилинадиган, таълим муассасаларининг кенгаши (педагогика кенгаши) тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

⁴ Беспалько В. П. Теория учебника: Дидактический аспект / В. П. Беспалько. — М.: Педагогика, 1998. — С.18.

⁵ Зуев Д. Д. Школьный учебник. — Ереван: ЛУИС, 1997. — С.9.

⁶ Қўчқорова Ф.М. Янги авлод дарсликларида тақдим этиладиган ўқув материалларини концентризм асосида структуралаштиришнинг дидактик параметрлари: педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори(PhD)... дис. — Т., 2018. — Б.32.

Услубий кўрсатма — муайян фаннинг ўқув дастури бўйича курс ишлари (лойиҳалари), лаборатория ва амалий ишларни, шунингдек, битирувчиларнинг битирув малакавий ишлари, магистрлик диссертацияларини бажариш тартиби аниқ ва батафсил ифодаланган ҳамда ушбу фан бўйича билим олувчиларда зарур амалий кўникмалар ҳосил қилишга мўлжалланган, таълим муассасаларининг кенгаши (педагогика кенгаши) тавсияси асосида чоп этиладиган кичик ададди нашр.

Услубий тавсиянома — муайян фаннинг ўқув дастури бўйича мавзуларнинг асосий мазмунини ёки айрим мураккаб мавзулар ва масалаларни ўзлаштириш, назарий ва амалий вазифалар, топшириқларни бажариш бўйича услубий ёрдам кўрсатиш ва педагогик тавсия беришга қаратилган ёрдамчи ўқув адабиёти ҳисобланадиган, таълим муассасаларининг кенгаши (педагогика кенгаши) тавсияси асосида чоп этиладиган кичик ададди нашр.

Маълумотлар тўплами (банки) — фойдаланишга қулай шаклда яратилган, муайян фанни ёки таълим йўналишини ўзлаштириш учун зарур бўлган, исбот талаб қилмайдиган маълумотлар, илмий кўрсаткич ва ўлчамлар, турли белги ва рақамлардан, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, ишлаб чиқариш, техника, маданий ва бошқа соҳалардаги қисқа илмий, амалий, маълумотлардан ташкил топган, таълим муассасаларининг кенгаши (педагогика кенгаши) тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

Маърузалар курси — фаннинг ўқув дастури бўйича маърузалар курсининг номи тегишли фан номи билан аталган, ундаги барча мавзуларнинг асосий мазмуни қисқа ёритилган, бирламчи янги билимларни олишга қаратилган, фойдаланиладиган асосий ва қўшимча ўқув адабиётлари кўрсатилган, ўзини ўзи назорат қилишга оид саволлар туркуми, мавзуга тегишли таянч атама ва иборалар келтирилган, таълим муассасаларининг кенгаши (педагогика кенгаши) тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

Маърузалар тўплами — муайян фаннинг ўқув дастури бўйича ундаги айрим мавзуларнинг асосий мазмуни қисқа ёритилган, бирламчи янги билимларни олишга қаратилган, фойдаланиладиган асосий ва қўшимча ўқув адабиётлари кўрсатилган, ўзини ўзи назорат қилишга оид саволлар туркуми, мавзуга тегишли таянч атама ва иборалар келтирилган, илмий тадқиқот изланишлари асосида мунтазам янгиланиб туриладиган, таълим муассасаларининг кенгаши (педагогика кенгаши) тавсияси асосида чоп этиладиган кичик ададди нашр.

Машқлар (масалалар) тўплами — муайян фаннинг мавзулари бўйича амалий машқлар, масалалар, шунингдек, таърифлаш, ифодалаш, шакллантириш, ҳисоблаш, ишлаб чиқиш бўйича мисоллар келтирилган, мавзуларга оид меъёрий, услубий, сонли ва таянч маълумотлар билан

тўлдирилган, ўқувчи ва талабаларда амалий кўникмаларни шакллантиришга қаратилган, таълим муассасаларининг кенгаши (педагогика кенгаши) тавсияси асосида чоп этиладиган нашр.

Луғат — аниқ бир тартибда жойлашган сўзлар (ёки сўз бирикмаси ва ҳоказо) тўплами, уларнинг мазмуни, ишлатилиши, келиб чиқиши, бошқа тилдаги таржимаси тўғрисида маълумот берувчи ёки сўзнинг тушунчаси, у билан белгиланувчи предметлар ҳақида ахборот берувчи, таълим муассасаларининг кенгаши (педагогика кенгаши) тавсияси асосида чоп этилган нашр.

Дайджест — илмий, илмий-услубий, ўқув, даврий адабиётлар, қонунлар, фармонлар, қарорлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар мазмунининг қисқача баёни ва шарҳи келтирилган, соҳаларга оид маълумотлар тўплами сифатида фойдаланиладиган нашр.

Амалдаги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ, ҳозирги кунда олий таълим тизими учун ўқув адабиётларини яратиш қўйидаги талаблар асосида амалга оширилади:

- ўқув адабиётлари ривожлантириш стратегиясининг демократик, ҳуқуқий, иқтисодий, ижтимоий, сиёсий йўналишларида мамлакат тараққиётининг устувор масалаларига асосланган ҳолда яратилади;
- талабанинг интеллектуал салоҳиятини янада юксалтиришга хизмат қилади, шунингдек, соҳа бўйича илғор халқаро тажрибалар, жаҳон илм-фани, услубиёт, техника ва технологияларнинг сўнгги ютуқлари, тараққиёт тенденцияларини ҳисобга олади;
- ўқув адабиётлари тасдиқланган давлат таълим стандартлари, маля талаблари, ўқув режа ва фан дастурлари асосида тайёрланади;
- ўқув адабиётларининг номи ўқув режаларидаги фанлар номи билан мос келиши мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

1.3. Ўқув адабиётларини яратишга қўйиладиган талаблар ва унинг функциялари

Мамлакатимизда ёшларни олий таълим билан қамров даражасининг йилдан-йилга ошиб бориши сабабли олий таълим муассасаларига қабул квоталари ҳам ошиб бормоқда. Бу эса олий таълим муассасалари томонидан талабаларни ўқув адабиётлари билан таъминлаш даражасига таъсир кўрсатиб, ҳар бир таълим йўналишлари ва мутахассисликлар бўйича янги ўқув адабиётларини яратишга ҳамда уларга расмий нашр мақомини олишга бўлган ҳаракатларни кучайтирмоқда. Шу ўринда, олий таълим тизими учун янгидан яратилаётган ўқув адабиётларини таълим стандартлари ва ўқув дастурларига мувофиқ яратилишини таъминлаш муҳим вазифа эканлигини ҳисобга олиш зарур.

Ўқув адабиётлари билим олишнинг асосий йўналтирувчиси бўлиши билан биргаликда, бутун ўқув-тарбия жараёнини ташкил этишнинг муҳим воситаси ҳисобланади. Шунга кўра, ўқув адабиёти таълимнинг мақсади ва вазифалари, унинг дидактик ва методик тамойилларига мос бўлиши керак. Ўқув адабиёти ўқув фани мазмунинигина эмас, балки билимларни ўзлаштириш даражасини ва тушунтириш методларини ҳам акс эттириши зарур.⁷

Ўқув адабиётига фандаги сўнги янгиликлар, илмий тадқиқотлардаги янги ютуқлар, илғор халқаро тажриба ва тараққиёт тенденциялари киритиб борилиши зарур. Яъни дарсликнинг мазмуни жамият тараққиётининг ҳозирги талабларига жавоб бериши, фаннинг ва уни ўқитшнинг сўнги илғор ютуқларига асосланиши лозим.

Амалдаги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ, ҳозирги кунда олий таълим тизими учун ўқув адабиётларини яратиш қуйидаги талаблар асосида амалга оширилади:

- ўқув адабиётлари ривожлантириш стратегиясининг демократик, ҳуқуқий, иқтисодий, ижтимоий, сиёсий йўналишларида мамлакат тараққиётининг устувор масалаларига асосланган ҳолда яратилади;
- талабанинг интеллектуал салоҳиятини янада юксалтиришга хизмат қилади, шунингдек, соҳа бўйича илғор халқаро тажрибалар, жаҳон илм-фани, услубиёт, техника ва технологияларнинг сўнги ютуқлари, тараққиёт тенденцияларини ҳисобга олади;
- ўқув адабиётлари тасдиқланган давлат таълим стандартлари, маляка талаблари, ўқув режа ва фан дастурлари асосида тайёрланади;
- ўқув адабиётларининг номи ўқув режаларидаги фанлар номи билан мос келиши мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Ўқув адабиётларини яратиш қуйидаги тамойиллар асосида амалга оширилиши лозим:

мамлакатда жорий этилган узлуксиз таълим тизимининг таълим турлари (умумий ўрта ва ўрта махсус таълим, профессионал таълим, олий таълим (бакалаврият, магистратура) ўртасидаги узвийлик ва узлуксизлик таъминланиши;

фанлар мавзуларининг асосиз такрорланишига йўл қўйилмаслиги;

⁷ Турсунов Қ., Нормаматова Н. Дарслик тузилишига қўйиладиган замонавий талаблар. // "Халқ таълими" журналы, 2015 йил, 2-сон. -83-б.

фанларда мавзулар изчиллигига, оддийдан мураккабга, хусусийдан умумийликка ўтиб бориши;

яратилаётган ўқув адабиётларининг мазмуни таълим олиш, мустақил ва эркин фикрлаш, олинган билимларни босқичма-босқич бойитиш, мукамаллаштириб бориш, мустақил таълим олиш, янги билимларни ўқув адабиётларидан излаб топиш кўникмаларини талабаларда шакллантиришга йўналтирилган бўлиши;

ўқув адабиётлари тушунарли, содда ва раво тилда ёзилиши;

маълумотлар талабалар томонидан имкон даражасида осон ва қийинчиликсиз қабул қилиниши ва хотирада сақланадиган тарзда берилиши;

таълим олувчиларнинг билим ва кўникмаларини назорат қилиш имкониятини яратиши лозим ҳисобланади.

таълим олувчиларнинг билим ва кўникмаларини назорат қилиш имкониятини яратиши лозим ҳисобланади.

Электрон ўқув адабиётлари эса билим олувчиларнинг тасаввурини кенгайтиришга, дастлабки билимларини ривожлантириш ва чуқурлаштиришга, қўшимча маълумотлар билан таъминлашга мўлжалланган бўлиб, кўпинча чуқурлаштириб ўқитиладиган фанлар бўйича яратилади. Узлуксиз таълим тизимида фан ва технологиялар ривожлангани сари мазмуни тез ўзгарувчан, чуқурлаштириб ўқитиладиган, касбий ва махсус фанлар бўйича электрон ўқув адабиётлари тайёрланади.

Бугунги ривожланган дунё ҳар қандай мутахассисдан ўз соҳасининг энг замонавий билим ва кўникмаларни ўзлаштиришни талаб қилади. Бу жараён эса, ўз навбатида, сифатли ўқув адабиётларига бўлган талабни оширади. Ўқув адабиётлари талаб қилинадиган мезонларга жавоб бериши учун уларни нашр қилишда бир қатор **асосий талабларни** инобатга олиш зарур. Жумладан:

- муайян фаннинг моҳияти, мазмуни ва мавзуларини фан дастурида белгиланган ҳажмларда изчиллик билан ёритилиши;
- ўқув материалларининг мазкур фан орқали таълим олувчиларга берилиши;

- зарур бўлган компетенцияни шакллантиришга қаратилган тартибда тизимли баён қилиниши;

- юқори даражада умумлаштирилган ва замонавий билимларга асосланган маълумотлар (қонунлар, айниятлар, таснифлар ва ҳоказо)дан ташкил топиши;

- иллюстрацияларга бой, замонавий кўргазмали тасвир ва бадий-услубий жиҳатдан амалий фаолиятга қаратилган бўлиши;

- билимларнинг мутлақлиги ва нисбийлигини ёрқин ифодалаши;

- назарий ва амалий маълумотлар мақбул, пухта, равон, ижодий ва қизиқтирувчан шаклда ифода қилиниши;

- зарур ҳолларда фанга оид кенг қамровли мисол ва масалалар, узоқ ва яқин ўтмишдаги бой маданий меросимиз намуналари билан бойитилиши;

- жаҳон илм-фани, техника ва технологияларнинг энг сўнги ютуқларини инobatга олиши, унинг аҳамиятини ифодалаши, соҳа ва фанга оид миллий ҳамда хорижий тажриба ва маълумотлар манتيқий бир тизимда баён этилиши;

- асосий тушунча ва хулосаларнинг таърифлари ниҳоятда аниқ, равшан ёзилиши, атамаларнинг умумийлигига эришилиши;

- билимларни онгли равишда ўзлаштириш, қизиқиш уйғотиш ва мустақил фикрлашга йўналтира оладиган хусусиятларга эга бўлиши

- билим олувчиларнинг ёши, психофизиологик хусусиятларини ҳисобга олиши, ижодий қобилиятларини ривожлантиришга қаратилиши, мустақил таълим олишга қизиқиш уйғотиши;

- инсонпарварлик ғояларининг акс эттирилиши, инсоннинг табиат ва ижтимоий ҳаётда масъулиятлилигини англатишга қаратилиши;

- ватанпарварлик ҳисси, маънавий-ахлоқий сифатлар шакллантирилиши, таълим ва тарбия узвийлигини таъминлашга эътибор бериши каби асосий талаблар мавжуд.

Шунингдек, юқорида келтирилган асосий талаблар билан бир қаторда, ўқув адабиётлари муайян соҳа бўйича барча зарур маълумотларни қамраб олиши зарур. Таълим турларининг хусусиятларидан ва нашр шаклидан қатъи назар, барча ўқув адабиётларига қўйиладиган **умумий талаблар** қуйидагилар:

- ўқув адабиётларидаги мавзу, мазмун ва матнлар узлуксиз таълимнинг бошқа турлари ва босқичларидаги турдош фанларнинг мавзу, мазмун ва матнларини такрорламаслиги;

- ўқув материалларининг мазмуни далиллардан намуналарга, намунадан фаразга, фараздан изланишга, изланишдан амалий қўллашга, абстракт илмий билимдан аниқ касбий билимга, билимдан амалий кўникмага ўтишга йўналтирилиши;

- мавзуларда “оддийдан мураккабга”, “умумийдан хусусийга” каби тамойилларга риоя этилиши;

- расмлар, графиклар, жадваллар, схема ва диаграммалар мантиқан мақбул даражада жойлаштирилиши, берилган маълумотлар ва тушунтиришлар билан узвий боғланган бўлиши;

- матнлар дизайни мақбул ва мукамал бажарилиши, такрорланувчи тушунчалар, риоя қилиниши керак бўлган қоидалар, эътиборни жалб этиш учун зарур бўлган жумлалар, мисоллар ва хулосаларни ажратиш мақсадида махсус белгилардан ҳамда таъсирчан график воситалардан фойдаланиш;

- касбий характерга эга бўлган ва билим олувчилар мустақил ишлаши учун мўлжалланган муаммоли саволлар, топшириқлар, машқлар, лойиҳалар билан таъминланиши;

- топшириқлар ва вазифалар кенг қўламли билим олувчилар бажарадиган амалий ишларни жуфтликда ёки кичик гуруҳларда ташкил этиш имкониятини бериши;

- ўқув материалларида талабаларни фаол бўлиш ва танқидий фикрлашга ундаш ва уларнинг фанга бўлган қизиқишларини кучайтирувчи жиҳатларнинг мавжуд бўлиши;

- Ўзбекистоннинг турли ҳудудларидаги ўзига хос маданий хусусиятлар, табиий иқлим шароитлари ҳисобга олиниши каби талаблардан ўз ичига олган бўлиши лозим.

Шунингдек, юқоридаги талаблардан ташқари, олий таълимнинг ўқув адабиётларига қўйиладиган **қўшимча талаблар** мавжуд. Улар қуйидаги талабларни ўз ичига олади:

- ўқитиладиган фанлар ва уларга тегишли ўқув адабиётларининг мазмун-моҳияти ниҳоятда чуқур илмий-услубий, юқори сифат кўрсаткичларда бўлиши;

- ўқув адабиётларидаги ҳар бир боб ёки мавзунинг мазмуни тушунарли, илмий ғоя ва тушунчаларнинг моҳияти аниқ ва равшан баён этилиши;

- матнни хотирада сақлашни осонлаштириш, мавзулар ихчам чизмалар, турли тасвирий ифодалар, жадвал, инфографика ҳамда расмлар билан мувофиқ тарзда таъминланиши;

- аниқ ва табиий фанлар бўйича илмий тушунча ва ғоялар, қонун ва қонуниятлар, тарихий ҳодиса ва ижтимоий жараёнларнинг ҳаётийлигига эътибор қаратилиши, таҳлилий муносабатнинг етарли даражада бўлиши;

- муаллиф ва талаба ўртасида фикрларнинг мантиқий баёни жараёнида ўзаро боғлиқлик таъминланиши;

- амалий ва тажриба машғулотларини бажариш ҳамда машқларни ечиш бўйича услубий кўрсатмалар берилиши, матн, иллюстрация ва

графиклар ёрдамида билим олиш орқали кенгайтирилган амалий кўникмаларни шакллантириш имконияти бўлиши;

- ўқув мақсадлари ва вазифаларининг аниқ белгиланиши, фанлараро ва фан ичида ўзаро боғлиқликни таъминланиши, назарий ва амалий мазмуннинг ўзаро мақбул ва боғлиқ ҳолда тақсимланиши;

- мазмун ишончли ва салоҳият билан ёритилиши, унда муаллифларнинг фан, техника ва технологияларнинг сўнги ютуқларидан фойдаланганлиги кўриниб туриши;

- тасвирий материаллардан максимал фойдаланиш, динамик жараёнларни ўрганишни осонлаштириш мақсадида электрон таълим воситаларини (мультимедиа, анимация, виртуал стендлар ва ҳ.к.) кўшимча материал сифатида ишлатиш имконини бериши;

- ўқув материалларида талабаларни фаол бўлиш ва танқидий фикрлашга ундаш ва уларнинг фанга бўлган қизиқишларини кучайтирувчи жиҳатларининг мавжуд бўлиши;

- замонавий педагогик ва ахборот технологияларидан фойдаланиш имкониятларининг яратилиши.

Функция ўқув адабиётларига қўйилган талабларни аниқлаб беради, унинг мазмуни, тузилмаси ва воситаларни танлаб олишга таъсир кўрсатади. Шунинг учун ўқув адабиётларни лойиҳалаш унинг бажарадиган функциялари аниқ бўлган ҳолатда муваффақиятли амалга ошади. И.П.Товпинецнинг фикрича, “мақсад функциялар мазмуни ва таркибини аниқлашда муҳим ўрин тутаети: функция таълимнинг лойиҳалаштириладиган мақсади сифатида талқин қилинади. Функцияни дарсликни моделлаштириш ва ундан фойдаланиш, унинг мақсадга мувофиқлиги ва таълим жараёнини амалга ошириш воситаларини аниқлаб берувчи умумий талаби сифатида қараш лозим”⁸.

Илмий адабиётларда ўқув адабиётларнинг 40 дан ортиқ функциялари келтириб ўтилган. Олий, ўрта махсус ва профессионал таълим тизими учун яратиладиган ўқув адабиётларининг асосий функциялари этиб қуйидагилар белгиланган:

ахборот функцияси — таълим олувчи муайян фан бўйича эгаллаши зарур бўлган билим ва кўникмалар мазмунини қамраб олганлиги;

тизимловчи функцияси — ўқув фани мазмуни тизимланган шаклда қатъий кетма-кетликда ва изчилликда оддийдан мураккабга риоя қилинган ҳолда баён қилинишини таъминлаши;

⁸ Товпинец И.П. Концепция учебника и его структура: Материалы Всесоюзной конференции “Теория и практика создания школьных учебников” / И. П. Товпинец; составитель Г. А. Молчанова // Проблемы школьного учебника. — М.: Просвещение, 1991. — Вып. № 20. — С.34.

мувофиқлаштирувчи функцияси — фан ўқув материални лойиҳалаш жараёнида бошқа ўқув манбаларида келтирилган материалларни ўрганиш, улар орасида узвийликни таъминлаш, ахборот оқимини тез ўзлаштириш, олган билимларни чуқурлаштириш ва амалий фаолият жараёнида қўллаш йўлларини топишга хизмат қилиши;

мутахассисликка йўналтирилганлик функцияси — ўқув адабиётининг мазмуни талабанинг мутахассислик бўйича ишлаб чиқариш жараёнлари, объектлари, техника ва технологиялар тўғрисидаги асосий фундаментал тушунча ва билимга эга бўлишини таъминлаши ҳамда келажакда уларга таяниб янги маълумотларни мустақил таҳлил қилиш ва ўзлаштириш кўникмаларини шакллантиришга қаратилиши;

дидактик функцияси — таълим олувчининг қобилияти ва эҳтиёжига мос равишда ўқув материални мустақил ўзлаштиришга ҳамда асосий мазмунни ажратиш, таҳлил қилиш, умумлаштириш ва хулосалаш кўникмаларини шакллантириш учун хизмат қилиши;

ўзлаштирилган билимларни мустақамлаш ва ўзини ўзи назорат қилиш функцияси — таълим олувчининг ўқитувчи раҳбарлигида ёки мустақил тарзда дарслиқдаги назорат саволлари, тест материалларидан фойдаланиб, ўзининг билимини текшириши ҳамда билимига таянган ҳолда, амалий машғулотларни бажара олишига қаратилган фаолиятларга кўмаклашиши;

таълим олувчиларни мустақил таълим олишга қизиқтириш ва ижодкорликка ундовчи функцияси — таълим олувчиларда мустақил тарзда таълим олишга бўлган иштиёқ, эҳтиёж ва заруратни уйғотиши, етишмайдиган билимларни мустақил тарзда тўлдиришга ёрдам беришга йўналтирилганлиги.

Таълим олувчиларга мустақил равишда бажариши лозим бўлган лойиҳалар, муаммоли саволлар ва топшириқлар берилиши орқали уларда изланувчанлик қобилиятларини ривожлантириши;

ривожлантирувчи-тарбияловчи функцияси — ўқув материаллари асосида шахснинг давлат ва халқига эътиқоди, маънавий-инсоний хислатлари, ватанпарварлик, меҳнатсеварлик каби бошқа ижобий фазилатларнинг фаол шаклланишига кўмак бериши.

1.4. Ўқув адабиётларини яратиш ва экспертизадан ўтказиш жараёни

Маълумки, олий таълим муассасалари учун тайёрланадиган ўқув адабиётларини яратиш қанчалик муҳим бўлса, уларни экспертизадан ўтказиш жараёни ҳам шу қадар алоҳида аҳамият касб этади. Чунки етук кадрларни тайёрлаш учун уларни, аввало, сифатли ва замонавий билим

берувчи ўқув адабиётлари билан таъминлаш зарур. Турли камчиликлар, сифатсиз ҳамда эски маълумотлар билан бойитилган, кўчирмачилик қилинган ўқув адабиётларининг яратилиши ва нашр қилинишининг олдини олиш мақсадида уларни экспертизадан ўтказиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Шунинг учун ҳам бакалавриат таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг ўқув режаларига киритилган фанлар бўйича ўқув адабиётларини яратиш ва экспертизадан ўтказиш Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2022 йил 22 августдаги “Ўқув адабиётларини тайёрлаш тартиби ҳамда ўқув адабиётларини яратишга ва улардан олий таълим муассасаларида фойдаланишга қўйиладиган талабларни белгилаш тўғрисида”ги 284-сонли буйруғига мувофиқ қуйидаги бир қатор босқичларда амалга оширилади.

1. Олий таълим муассасалари давлат таълим стандартлари, малака талаблари, ўқув режа ва фан дастурларига мувофиқ яратилиши зарур бўлган ўқув адабиётларининг рўйхатини шакллантиради ва Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги (кейинги ўринларда Вазирлик деб аталади) ҳузуридаги Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш марказига (кейинги ўринларда Марказ деб аталади) киритади;

- Марказ олий таълим муассасалари томонидан киритилган ўқув адабиётлари рўйхатларини ўқув режа ва фан дастурларига мослиги нуқтаи назаридан ўрганиб чиқади, билим ва таълим соҳалари, бакалавриат таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг фанлари бўйича такрорланадиган адабиётларни аниқлайди, такрорланишларни тегишли олий таълим муассасалари билан келишилган ҳолда бартараф қилади, бир хил фанлар бўйича олий таълим муассасалари томонидан рўйхатга киритилган турли ўқув адабиётларини тегишли олий таълим муассасалари билан келишган ҳолда оптималлаштиради ва мақбул ҳолатга келтирилган ўқув адабиётларининг рўйхатларини тегишли олий таълим муассасаларига ўз тавсиялари билан юборади;

- ўқув адабиётлари рўйхатларини шакллантирган олий таълим муассасаларининг ректорлари Марказ томонидан таҳлил қилинган тегишли ўқув адабиётлари рўйхатларини Вазирлик томонидан белгиланадиган ягона шаклдаги жадвал кўринишида ишлаб чиқади, тасдиқлайди ва Марказга белгиланган тартибда тақдим этади.

2. Ўқув адабиётларини яратиш учун олий таълим муассасаларида соҳанинг етакчи мутахассислари, профессор-ўқитувчилари ва олимлар таркибидан муаллиф (муаллифлар жамоаси) тайинланади. Муаллифлар таркибига турдош олий таълим муассасаларининг етакчи профессор-

ўқитувчилари ҳамда хорижий олим ва мутахассислар ҳам киритилиши мумкин.

3. Зарур ҳолларда ўқув адабиётларини яратиш учун муаллифлар танлов асосида белгиланиши мумкин. Танловда олий таълим муассасаларининг профессор-ўқитувчилари, ишлаб чиқариш, фан, таълим ва тегишли бошқа соҳаларнинг юқори малакали мутахассислари, шунингдек, хорижий мамлакатлар мутахассислари ҳам иштирок этиши мумкин.

4. Ўқув адабиётлари давлат таълим стандартлари, малака талаблари, ўқув режа, фан дастурлари ҳамда ўқув адабиётларига қўйиладиган талабларга мос ҳолда тайёрланишига тегишли таянч олий таълим муассасаси масъулдир.

5. Ўқув адабиётлари матбаа ва ноширлик меъёрларига амал қилган ҳолда тайёрланади.

6. Ўқув адабиётлари қўлёзмаларини тайёрлаш ва уларни нашр қилиш қўйидаги тартибда амалга оширилади:

- таянч олий таълим муассасаларида муаллиф (муаллифлар жамоаси) томонидан ўқув адабиётининг қўлёзмаси тайёрланади;

- тайёрланган қўлёзмага фаннинг етук мутахассислари, таълим йўналиши бўйича турдош олий таълим муассасалари, тегишли соҳа ташкилотларининг тақризлари олинади;

- таянч олий таълим муассасасининг кенгашида ўқув адабиёти қўлёзмаси атрофлича муҳокама қилинади ва нашр қилишга тавсия этиш тўғрисида олий таълим муассасаси кенгашининг баёни расмийлаштирилади;

- экспертизадан ўтказиш мақсадида ўқув адабиётининг қўлёзмаси тегишли таянч олий таълим муассасаси томонидан Марказга киритилади;

- Марказ таянч олий таълим муассасалари томонидан киритилган ўқув адабиётлари қўлёзмаларини таълим соҳалари ва йўналишларига мувофиқ жамлаб, Вазирлик ҳузуридаги Олий, ўрта махсус ва профессионал таълими йўналишлари бўйича Ўқув-услубий бирлашма ва комиссияларга (кейинги ўринларда ўқув-услубий бирлашма ва комиссиялар деб аталади) тақдим этади;

- ўқув-услубий бирлашма ва комиссиялар ўқув адабиётлари қўлёзмаларини давлат таълим стандартлари, малака талаблари, ўқув режа ва фан дастурлари ҳамда ўқув адабиётларига қўйилган талабларга мослиги, талабаларга мукамал замонавий билим, кўникма ва малакаларни беришга хизмат қилиши юзасидан экспертизадан ўтказиш, ҳар бири бўйича асосланган хулоса ҳамда унинг ўзбек, рус, қорақалпоқ тилидаги адади ва нашр этиш манбалари (марказлашган бюджет маблағлари, олий таълим муассасаларининг маблағлари ва бошқалар) юзасидан тавсия беради;

- ўқув-услубий бирлашма ва комиссияларнинг ўқув адабиётлари қўлёзмалари юзасидан берган хулосаси Вазирлик ҳузурдаги Мувофиқлаштирувчи кенгаш мажлисида муҳокама қилинади;

- муҳокама натижасида ижобий деб топилган ўқув адабиётларнинг қўлёзмалари Мувофиқлаштирувчи кенгаш мажлиси баёни билан нашр этишга тавсия қилинади, салбий баҳоланган ўқув адабиётлари қўлёзмалари қайта ишлаш учун тегишли таянч олий таълим муассасаларига юборилади;

- Мувофиқлаштирувчи кенгаш томонидан нашр этишга тавсия этилган ўқув адабиётлар қўлёзмаларининг рўйхати уларни тайёрлаган олий таълим муассасаси, муаллифлар фамилияси ва исми, ўқув адабиётининг тури, унинг ҳажми, адади ва молиялаштириш манбаси кўрсатилган ҳолда Вазирликка тақдим этилади;

- Мувофиқлаштирувчи кенгаш томонидан тавсия этилган ўқув адабиётларни Вазирлик буйруғи билан нашр этишга рухсат берилади;

- нашр этишга рухсат берилган ўқув адабиётлари белгиланган тартибда нашр қилинади ва эҳтиёжга мувофиқ тегишли олий таълим муассасалари ахборот-ресурс марказларига жойлаштирилади.

7. Чоп этилган ўқув адабиётларидан талабалар фойдаланиши учун муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар бўйича қонун ҳужжатларида белгиланган қоидаларга амал қилган ҳолда, олий таълим муассасаларининг ахборот-ресурс марказларига ўқув адабиётларининг босма ҳамда электрон нусхалари жойлаштирилади.

8. Ўқув-услубий бирлашма ва комиссиялар томонидан ўқув адабиётлари қўлёзмаларини экспертизадан ўтказиш, муҳокама қилиш ва хулоса ишлаб чиқиш тартиби Мувофиқлаштирувчи кенгаш томонидан белгиланади.

9. Олий таълим муассасаларида тайёрланган ўқув адабиётлари қўлёзмаларини Марказга киритиш, ушбу қўлёзмаларни ўқув-услубий бирлашма ва комиссияларга тақдим этиш тартиби Вазирлик томонидан белгиланади.

II БОБ. ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИНИ ЭКСПЕРТИЗАДАН ЎТКАЗИШНИНГ ЭЛЕКТРОН ПЛАТФОРМАСИ

2.1 Ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказишнинг электрон платформаси

Ҳозирги кунда жамиятнинг барча жабҳаларига фан-техника ютуқлари жадаллик билан жорий қилиниб келмоқда. Шундай жараёнлардан бири эса соҳаларни рақамлаштириш ҳисобланади. Таълим соҳаси ҳам ушбу жараёни амалда жорий қилишни ҳамда унинг ютуқларидан ўз тизимида кенг фойдаланишни амалга оширяпти.

Таълим тизимининг рақамлаштириш босқичига ўтиши жамиятнинг рақамли даврга ишончли ўтишини англатади. Рақамли трансформация туфайли замонавий шароитда олий таълим тизимининг ривожланиши ўқув жараёнини қуришга, шу жумладан, илғор ўқув технологияларидан фойдаланган ҳолда, замонавий электрон ахборот-таълим муҳитини яратишга, таълимни бошқариш стратегиясини амалга оширишга ва индивидуал хусусиятларга асосланган ўқув материалларини мослаштиришга янги талабларни қўяди. Олий таълим тизимида рақамлаштиришга муҳим эътибор қаратилаётганлиги боис, Марказ томонидан яратиладиган ўқув адабиётларини нашр этишга тавсия бериш жараёни рақамлаштирилди.

Олий таълим муассасалари учун яратиладиган ўқув адабиётларини нашр этишга тавсия бериш жараёнини рақамлаштириш, мазкур тизимнинг шаффофлигини таъминлаш, яратилаётган ўқув адабиётларининг сифатини ошириш мақсадида Марказ томонидан **adabiyot.edu.uz** электрон платформаси ишлаб чиқилди ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг 2022 йил 10 июндаги “Ўқув адабиётларини нашр этишга тавсия бериш жараёнини рақамлаштириш тўғрисида”ги 197-сонли буйруғи билан амалиётга жорий қилинди.

Бунга сабаб, ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказишдаги олдинги тизимнинг мукамал эмаслиги натижасида, олий таълим муассасаларини ўқув адабиётлари билан таъминлаш соҳасида бир қатор муаммолар сақланиб қолаётган эди. Жумладан:

Биринчидан, Мувофиқлаштирувчи кенгаш муҳокамасига тақдим этилаётган ўқув адабиётларига тегишли ҳужжатларни қабул қилиш ва экспертларга бириктиришда асосан телеграм мессенжеридан фойдаланиб келинаётганлиги:

- тақдим этилган ўқув адабиётларини ҳисобини юритишда ноқулайлик туғдирарди;

- ўқув адабиётларининг ҳолати тўғрисидаги маълумот вақтида тақдим этилмаслиги муаллифларнинг норозилигига сабаб бўларди;

- телеграм орқали профессор-ўқитувчилар томонидан ўқув адабиётларини тақдим этилиши натижасида ҳужжатлар оқими кўпайиб, гувоҳнома бериш муддатининг чўзилиб кетишига олиб келарди.

Иккинчидан, ўқув-услубий бирлашма ва улар таркибидаги экспертларнинг жамоатчилик асосида фаолият олиб бораётганлиги:

- Мувофиқлаштирувчи кенгашнинг ўқув-услубий бирлашма ва комиссиялар фаолияти жамоатчилик асосида ташкил этилган бўлиб, уларнинг меҳнатини рағбатлантириш тизими мавжуд эмаслиги, экспертиза учун тақдим этилган ўқув адабиётларини юзаки ва сифатсиз таҳлил қилинишига, шунингдек, муаллифлар билан келишиб, манфаатлар тўқнашувига олиб келиши кузатиларди;

- муаллифлик нашр рухсатномалари (грифлар) сони олий таълим муассасаларининг рейтинг кўрсаткичларига таъсир этиши ва профессор-ўқитувчиларга малака ошириш жараёнида имтиёз бериши, сифатсиз ўқув адабиётларини тақдим этиш, оқибатда нашр режаларининг бажарилмай қолишига ҳамда бирлашма ва комиссиялар билан келишган ҳолда, коррупцион хавфларнинг юзага келишига олиб келмоқда.

Учинчидан, жараённинг очиқ ва шаффоф эмаслиги:

- мазкур жараённинг марказлашган тартибда амалга оширилиши интеллектуал мулк ҳуқуқлари бузилишига сабаб бўлмоқда. Яъни ўқув адабиётлари тегишли ҳужжатларини масъул томонидан тақдим этилиши ва нашр рухсатномасини муаллифга етказилиш тартиби белгиланган бўлиб, муаллифларнинг жараёнлардан беҳабарлиги натижада муаллифлик ҳуқуқларини паймол қилиниши ҳолатлари кўп учрарди.

Тўртинчидан, кўчирмакашликнинг авж олиши ҳамда аввал чоп этилган ўқув адабиётларини қайта-қайта нашрга тақдим этилиши:

- муқаддам чоп этилган ўқув адабиётларининг йилини, номини ёки муайян қисмини ўзгартирган ҳолда тақдим этиш, шунингдек, бошқа муаллифларнинг китобларини ўзлаштирган ҳолда, ўз номидан юбориш каби салбий ҳолатлар ҳам кузатиларди.

Ўқоридага мавжуд муаммолар ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказиш тизимини рақамлаштиришни ва бу орқали жараённи янада мукамал бўлишини тақозо килди. Натижада, Марказ томонидан **adabiyot.edu.uz** электрон платформаси яратилди.

Мазкур тизим орқали фойдаланувчиларга қўйидаги қулайликлар яратилди:

- ўқув адабиётларини **adabiyot.edu.uz** электрон платформасига муаллиф томонидан тўғридан-тўғри жойлаштириш;

- экспертлар томонидан ижобий хулоса берилган адабиётларга **QR код**ли электрон нашр гувоҳномаси шаклида бериш;

- жараённинг очиқ ва шаффоф амалга оширилишини таъминлаш мақсадида ўқув адабиётини экспертизадан ўтказиш жараёнини махсус код орқали кўриб бориш.

Ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказиш ва нашр этишга тавсия бериш жараёнида электрон платформадан фойдаланиш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

- талабгор томонидан ўқув адабиёти ва унга тегишли ҳужжатлар электрон шаклда платформага киритилади;

- бунда талабгор томонидан ўқув адабиётини платформага бириктиришда белгиланган талаблар билан танишганлиги ҳамда экспертиза натижасига кўра ижобий хулоса билан баҳоланган ҳамда нашр этишга тавсия этилган ўқув адабиётининг электрон шаклидан республика олий таълим муассасалари ўқув жараёнида муаллифлик ҳуқуқи ҳамда турдош ҳуқуқларга амал қилган ҳолда фойдаланишга рухсат бериш (рухсат бермаслик)ни белгилаши лозим;

- платформага ўқув адабиёти тўғрисидаги маълумотларни киритишда талабгордан ўқув адабиёти бўйича асосий муаллифни ҳамда унинг илмий фаолиятига оид калит сўзларни танлаши талаб этилади;

- ўқув адабиёти бўйича асосий муаллиф белгиланганидан сўнг ҳаммуаллифлар белгиланади;

- ўқув адабиёти таълим йўналишлари ёки мутахассисликлар бўйича тасдиқланган ўқув режаларининг қайси блокдаги фан бўйича тайёрланганлиги танланади;

- бунда ўқув адабиёти муайян таълим йўналиши ёки мутахассислик бўйича тасдиқланган ўқув режанинг танлов ва қўшимча фанлар блокидаги фан бўйича тайёрланган бўлса талабгор томонидан мазкур ўқув адабиётини экспертизадан ўтказиш учун платформанинг тўлов тизими орқали меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдоридаги тўловни амалга ошириши талаб этилади;

- талабгор белгиланган талаблар асосида ўқув адабиётини платформага киритганидан сўнг тизим томонидан ҳужжатлар қабул қилинганлиги тўғрисида махсус код берилади ва мазкур код орқали ўқув адабиётининг амалдаги ҳолати тўғрисида маълумот олиш имконияти яратилади;

- Марказ талабгор томонидан платформага киритилган ўқув адабиётлари қўлғамаларини белгиланган талаблар асосида платформага киритилганлиги бўйича техник экспертизадан ўтказилади;

- платформага белгиланган талаблар асосида киритилмаган ўқув адабиётларини талабгорга қайтаради;

- техник экспертизадан ўтган ўқув адабиётлари тизим томонидан платформада шакллантирилган экспертларга таълим йўналишлари ва талабгор томонидан танлаган калит сўзлар орқали автоматик равишда юборилади.

Барча ҳужжатлар орқали электрон платформага юкланган ўқув адабиётлари текшириш учун **Экспертларга** тақдим қилинади. Экспертлар томонидан ўқув адабиётларини баҳолаш белгиланган ва баҳолаш мезонлари асосида амалга оширилади. Экспертлар платформа орқали келиб тушган ўқув адабиётларини, малака талаблари, ўқув режа ва фан дастурлари ҳамда ўқув адабиётларига қўйилган талабларга мослиги, талабаларга замонавий билим, кўникма ва малакаларни беришга хизмат қилиши юзасидан белгиланган баҳолаш мезонлари асосида экспертизадан ўтказилади.

Бунда ўқув адабиёти эксперт томонидан баҳолаш мезонлари асосида баллар кесимида қуйидагича баҳоланади:

- баҳолаш натижаларига кўра **90 дан 100 баллгача** тўплаган ўқув адабиётлари нашр этишга тавсия этилади;

- баҳолаш натижаларига кўра 89 ва ундан паст балл тўплаган ўқув адабиётлари нашр этишга тавсия этилмайди ҳамда экспертнинг якуний хулосаси билан бирга қайта ишлаш учун муаллифга қайтарилади;

- баҳолаш натижаларига кўра тегишли баллни тўплаган ўқув адабиётига унинг ўзбек, рус, қорақалпоқ тилидаги адади ва нашр этиш манбалари (марказлашган бюджет маблағлари, таълим муассасаларининг маблағлари ва бошқалар) юзасидан тавсия беради;

- экспертизадан ўтказилган ҳар бир ўқув адабиётига берилган якуний хулоса платформа орқали талабгорга юборилади.

Нашр этишга тавсия этилмаган ўқув адабиёти. Талабгор экспертиза натижасига кўра нашр этишга тавсия этилмаган ўқув адабиётини эксперт томонидан берилган хулоса асосида қайта кўриб чиқиб, хулосада келтирилган камчиликларни бартараф этган ҳолда, ўқув адабиётини экспертизадан ўтказиш ва нашр рухсатномасини олиш учун платформага қайтадан киритиши мумкин. Бунда талабгор томонидан нашр этишга тавсия этилмаган ўқув адабиётини қайта экспертизадан ўтказиш ва нашр рухсатномасини олиш учун платформага киритишда аввалги экспертиза хулосасида келтирилган камчиликлар бартараф этилганлиги тўғрисидаги маълумотнома илова қилиши талаб этилади.

Экспертлар томонидан баҳолаш мезонлари асосида қўйилган баллар ва ўқув адабиётини нашр этишга тавсия бериш (бермаслик) юзасидан берилган хулосалар ўқув адабиётларини Мувофиқлаштирувчи кенгаш муҳокамасига киритиш (киритмаслик)га асос бўлади ҳамда

ўқув адабиётларига берилган якуний хулосаларга **экспертлар масъул ҳисобланади.**

Экспертлар томонидан ижобий хулоса берилган ўқув адабиётларини расмийлаштириш қўйидаги тартибда амалга оширилади:

- экспертлар томонидан белгиланган тартибда баҳоланиб, нашр этишга тавсия этилган ўқув адабиётлари рўйхати платформада автоматик равишда шаклланиб боради;

- Марказ ҳар ой якуни бўйича экспертлар томонидан ижобий хулоса берилган ўқув адабиётларининг рўйхатини Мувфоқилаштирувчи кенгаш муҳокамасига киритади;

- Мувофиқлаштирувчи кенгаш томонидан нашр этишга тавсия этилган ўқув адабиётлар қўлёзмаларининг рўйхати уларни тайёрлаган олий таълим муассасаси, муаллифлар фамилияси ва исми, ўқув адабиётининг тури, унинг ҳажми, адади ва молиялаштириш манбаси кўрсатилган ҳолда Вазирликка тақдим этилади;

- Мувофиқлаштирувчи кенгаш томонидан тавсия этилган ўқув адабиётларни Вазирлик буйруғи билан нашр этишга рухсат берилади;

- Вазирликнинг ўқув адабиётларини нашр этишга рухсат бериш тўғрисида қабул қилинган буйруғи платформага жойлаштирилади;

- нашр этишга рухсат берилган ўқув адабиётларига электрон платформа орқали QR-кодли нашр гувоҳномалари шакллантирилади ҳамда тасдиқланади;

- Платформадан юклаб олинган нашр гувоҳномалари расмий ҳужжат сифатида тан олинади.

Ушбу тизимнинг амалга жорий қилиниши ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказиш жараёнини соддалаштирди ҳамда шаффофлигини янада мустаҳкамлади.

Босқичлар	Тадбир	Масъуллар	Муддат
1-босқич	Тасдиқланган нашр режасига мувофиқ ўқув адабиётлари қўлёзмасини тайёрлаш; Кафедра муҳокамасидан ўтказиш; Ички ва ташқи тақризлар олиш; Факультет услубий кенгашида муҳокама қилиш; Олий таълим муассасаси кенгашида муҳокама қилиш ва нашр қилишга тавсия этиш	Олий таълим муассасалари (муаллиф ва муаллифлар жамоаси)	Режа асосида
2-босқич	Олий таълим муассасаси кенгаши қарори асосида тавсия этилган ўқув адабиётлари (қўлёзмаси)ни Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш маркази (кейинги ўринларда Марказ деб аталади)га киритиш	Олий таълим муассасалари	Режа асосида
3-босқич	Олий таълим муассасалари томонидан киритилган ўқув адабиётлари қўлёзмаларини қабул қилиш, қайд этиш ва таълим соҳалари ва йўналишларига мувофиқ, экспертларга тақдим этиш	Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш маркази	1 кун
4-босқич	Ўқув адабиётлари қўлёзмаларини давлат таълим стандартлари, малака талаблари, ўқув режа ва ўқув дастурлари ҳамда ўқув адабиётларига қўйилган талабларга мослиги, ўқувчи ва талабаларга мукамал замонавий билим, кўникма ва малакаларни беришга хизмат қилиши юзасидан экспертизадан ўтказиш, асосланган хулоса ҳамда адади ва нашр этиш манбалари (марказлашган бюджет маблағлари, олий таълим муассасаларининг маблағлари ва бошқалар) юзасидан тавсия бериш	Экспертлар	30 кун
5-босқич	Ўқув адабиётлари қўлёзмаларини экспертларнинг ижобий хулосалари асосида Вазирлик ҳузуридаги Олий, ўрта махсус ва профессионал таълим йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини мувофиқлаштирувчи кенгаш (кейинги ўринларда Мувофиқлаштирувчи кенгаш деб аталади) мажлисида муҳокама қилиш ҳамда Мувофиқлаштирувчи кенгаш мажлиси баёни билан нашр этишга тавсия этиш	Мувофиқлаштирувчи кенгаш	10 кун

6-босқич	Экспертлар томонидан салбий баҳоланган ўқув адабиётлари қўлёзмаларини қайта ишлаш учун тегишли олий таълим муассасаларига юбориш	Экспертлар	1 кун
7-босқич	Мувофиқлаштирувчи кенгаш томонидан нашр этишга тавсия этилган ўқув адабиётлари қўлёзмаларининг рўйхатини уларни тайёрлаган олий таълим муассасаси, муаллифлар фамилияси ва исми, ўқув адабиётининг тури, унинг ҳажми, адади ва молиялаштириш манбаси кўрсатилган ҳолда Вазирликка тақдим этиш	Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш маркази	3 кун
8-босқич	Мувофиқлаштирувчи кенгаш хулосаси асосида ўқув адабиётларини нашр этишга рухсат бериш юзасидан Вазирлик буйруғини расмийлаштириш	Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш маркази, Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлигининг	3 кун
9-босқич	Нашр этишга рухсат берилган ўқув адабиётларининг нашр рухсатномаларини расмийлаштириш ва олий таълим муассасаларига тақдим этиш	Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш маркази	5 кун
10-босқич	Нашр этишга рухсат берилган ўқув адабиётларини белгиланган тартибда нашр этиш ҳамда нашр этилган ўқув адабиётларидан ўқувчи ва талабалар фойдаланиши учун муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар бўйича қонун ҳужжатларида белгиланган қоидаларга амал қилган ҳолда олий таълим муассасаларининг ахборот-ресурс марказларига ўқув адабиётларининг босма ҳамда электрон нусхаларини жойлаштириш	Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш маркази, Олий таълим муассасалари	Режа асосида

Ўқув адабиётларига расмий мақом ҳамда вазирликнинг нашр этишга рухсат бериш тўғрисидаги гувоҳномасини расмийлаштириш учун тизимга бириктириладиган ҳужжатлар ва талаблар
РЎЙХАТИ

1. Олий таълим муассасаси раҳбарининг расмий йўлланма хати (яратилган ўқув адабиёти (дарслик, ўқув қўлланма)га бўлган эҳтиёж тахминий адади ва йўналиш ёки мутахассислик коди ва номи кўрсатилиши лозим).

2. Олий таълим муассасаси илмий кенгаши қароридан кўчирма (кенгаш раиси ва илмий котиб томонидан имзоланиб, тасдиқланган шаклда).

3. Ўқув адабиётининг номланишини тасдиқланган ўқув режасидаги фан номига мувофиқлиги (ўқув режасидаги тегишли фаннинг номи белгилаб қўйилади).

4. Ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган ҳамда тасдиқланган фан дастури нусхаси.

5. Ўқув адабиёт қўлёзмаси (**pdf шаклда муаллиф ва олий таълим муассасаси номи кўрсатилмаган ҳолда*).

Ўқув адабиёти қўлёзмасига қўйиладиган қўшимча талаблар:

– титул varaғида вазирлик ва ўқув адабиётининг номи, тури, йўналиш ёки мутахассислик коди ва номи ёзилади;

– қўлёзманинг 2-бетида (титул varaғининг орқаси) ўқув адабиётининг номи, аннотацияда ўқув адабиёти тавсия этилган таълим йўналиши ёки мутахассисликнинг коди ва номи ёзилади;

– қўлёзма таҳрири 1,5 интервал, Times New Roman 14 шрифт; (матн юқоридан – 20 мм, пастдан – 20 мм, чапдан – 30 мм, ўнгдан – 15 мм ли ҳошиялар оралиғига жойлаштирилади; бетлар пастки қисм марказида, кетма-кетлик сақланган ҳолда рақамланади).

6. Ўқув адабиётининг маҳаллий ёки хорижий антиплагиат тизимларида текширувдан ўтказилганлиги тўғрисидаги хулоса (ўқув адабиёти маҳаллий ёки хорижий антиплагиат тизимларида текширувдан ўтказилганда 60 % оригиналлик кўрсаткичига эга бўлиши талаб этилади).

7. Ички ва ташқи тақризлар (тақризчиларнинг Ф.И.Ш., имзоси ва санаси қайд этилган нусхаси **pdf шаклда*).

8. Мундарижа (ўзбек, рус, инглиз).

Эслатма: Ўқув адабиёти қўлёзмасининг бирор қисмида олий таълим муассасаси ёки муаллиф(лар) номлари келтирилган тақдирда ўқув адабиёти қўлёзмаси талабгорга қайтарилади.

Т/р	Баҳолаш мезонлари	Мезонлар бўйича талабларнинг бажарилишига қўйиладиган баллар (Жами: 100 балл)
	Ўқув адабиётининг таълим йўналиши ёки мутахассислик шифри, номи ва ихтисосликка мўлжалланганлиги ҳамда ўқув режа ва фан дастурларига тўла мос келиши. Боблар, бўлим ва мавзуларнинг муайян изчилликда ёритилиши	20 балл
	Ўқув адабиётида жаҳон илм-фани, техника ва технологияларнинг энг сўнгги ютуқларини инobatта олинганлиги, унинг аҳамияти ифодаланганлиги, соҳа ва фанга оид миллий ва хорижий тажриба ва маълумотлар мантиқий бир тизимда баён этилганлиги	15 балл
	Ўқув адабиётида назарий ва амалий маълумотлар мақбул, пухта, раван, ижодий ва қизиқтирувчан шаклда ифода қилинганлиги	15 балл
	Ўқув адабиётида асосий тушунча ва хулосаларнинг таърифлари ниҳоятда аниқ ва равшан ёзилганлиги, атамаларнинг умумийлигига эришилганлиги	15 балл
	Ўқув адабиётида билим олувчиларнинг ёши, психофизиологик хусусиятлари ҳисобга олинганлиги, ижодий қобилиятларини ривожлантиришга қаратилганлиги, мустақил таълим олишга қизиқиш уйғотиши	10 балл
	Адабиётлар рўйхатининг янгиланганлик даражаси (2000 йилдан кейин чоп этилган маҳаллий ва хорижий ўқув адабиётлари)	5 балл
	Мавзулардан сўнг қисқача хулоса, назорат ва муҳокама саволлари (камида 8-10 та), таянч ибораларининг мавжудлиги	5 балл
	Ўқув адабиётида муаллиф томонидан докторлик (DSc), номзодлик (PhD) ва магистрлик диссертациясидан фойдаланганлиги	5 балл
	Глоссарий (изоҳли сўзлар) мавжудлиги ва уни баён этиш даражаси	5 балл
	Ўқув адабиётининг мазмунан тугалланганлиги	5 балл
	Хулоса таълим йўналиши ёки мутахассислик шифри, номи ва ихтисосликка мўлжалланганлиги ҳамда ўқув режа ва фан дастурларига тўла мос келиши, чоп этиш (адади ва молиялаштириш манбаси кўрсатилган ҳолда) ёки чоп этмаслик эксперт томонидан аниқ кўрсатилиши керак	

Ўқув адабиётларини баҳолаш мезонлари

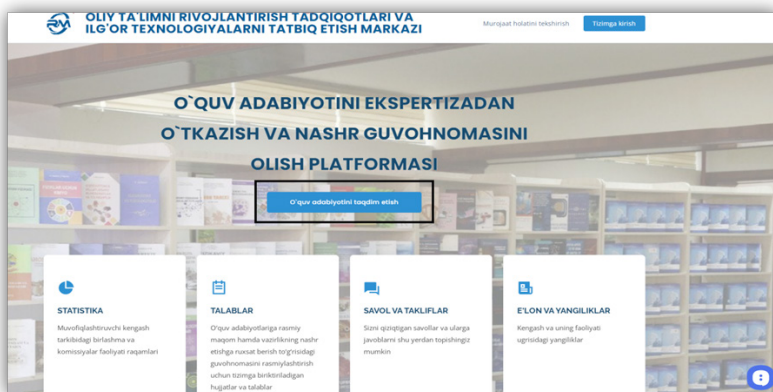
2.2 Электрон платформадан фойдаланиш тартиби

Олий, ўрта махсус ва профессионал таълим дастурлари, малака талаблари, ўқув режа ва фан дастурлари асосида муайян ўқув фани бўйича зарур назарий ва амалий билимлар, ўқув материаллари, услубиёт ва дидактик маълумотлар илм-фан, маданият, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари ва халқаро тажрибалар асосида баён этилган ўқув адабиётига расмий мақом (нашр рухсатномасини расмийлаштириш) олишда **adabiyot.edu.uz** электрон платформасидан қуйидаги тартибда фойдаланилади:

1. Интернет-браузер орқали **adabiyot.edu.uz** сайтига кирилади.

2. Асосий саҳифадан “Ўқув адабиётини тақдим этиш” бўлими танланади.

3. Ўқув адабиётларини платформага киритиш бўйича талаблар билан танишилганлик тўғрисида белги қўйилади ва “Юбориш” тугмаси босилади.

4. Такдим этилаётган ўқув адабиётининг асосий муаллифи тўғрисидаги маълумотлар киритилади.

Adabiyot muallifi ma'lumotlarini kiriting ×

PINFL
PINFL ni kiriting ←

Passport berilgan sana
ДД.ММ.ТТТТ ←

Boshqa davlat fuqarosi

Ok Bekor qilish

Talablar bilan tanishib chiqish ×

O'quv adabiyotlariga rasmiy maqom hamda vazirlikning nashr etishga ruxsat berish to'g'risidagi guvohnomasini rasmiylashtirish uchun tizimga birliktiriladigan hujjatlar va talablar

RO'YXATI

- O'liy ta'lim muassasasi rahbarining rasmiy yozma xati (qaratilgan o'quv adabiyoti olarslik, o'quv qo'llanmasiga birligini etkazgan va yozilishi yoki mutaxassislik kodi va nomi ko'rsatilib nomi)
- O'liy ta'lim muassasasi ilmiy kengashi qaroridan ko'chirma (kengashi nomi va ilmiy kabi bomonidan imzolab, tasdiqlangan shaklda)
- O'quv adabiyotining nomlanishini tasdiqlagan o'quv rejasidagi fan nomiga muvofiqli o'quv qo'llanmasi tegisligi (faning nomi ko'rsatib qo'yilsin)
- O'quv rejasiga muvofiq hisoblab chiqilgan hamda tasdiqlangan fan dasturi muxass.
- O'quv adabiyoti qo'llanmasi (pdf shaklida muallif va oliy ta'lim muassasasi nomi ko'rsatilmagan holda)
O'quv adabiyoti qo'llanmasiga qo'yiladigan qo'llanma talablar:
 - titul varagida vaxtrik va o'quv adabiyotining nomi, turi, yozilishi yoki mutaxassislik kodi va nomi yoziladi;
 - qo'llanmasining 2-betida titul varagining orqasini o'quv adabiyotining nomi, annotatsiyada o'quv adabiyoti tavsiya etilgan ta'lim yozilishi yoki mutaxassislikning kodi va nomi yoziladi;
 - qo'llanma ta'lim: 1.5 irizlar, Times New Roman 14 shrift; imzoh yuzasidan 20 mm, pastidan 20 mm, chapidan 30 mm, o'ngidan 15 mmni hisoblaydi; orniqilgan yozilishi; betlar pasakli qayn markasida, kama-ketlik so'zlangan holda qaynlanishi).
- O'quv adabiyotining muallifi yoki xaridni antiplagat tizimlarida tekshiruvdan o'tkazilganligi to'g'risidagi xabarot. O'quv adabiyoti muallifi yoki xaridni antiplagat kompaniyalarida tekshiruvdan o'tkazilganida 60 so'z orqasidagi ko'rsatkichga qo'yilishi talab etiladi)
- Ichki va tashqi taqdirat (muallifning F.I.S.H. va sarasari qo'yilgan nusxasi pdf shaklida)
- Mundarija (ro'yxat, kuz, sig'ir)

Elatma: O'quv adabiyoti qo'llanmasining biror qismida oliy ta'lim muassasasi yoki mualliflari nomidan ko'rilgan taqdiratda o'quv adabiyoti qo'llanmasiga talablariga qaytlanadi.

Talablar bilan tanishib chiqim ←

Bekor qilish Takliflash

5. Ўқув адабиётига тегишли асосий маълумотлар ҳамда ҳаммуаллифлар (агар бўлса) киритилади.

Assosiy ma'lumotlar

Adabiyot nomi ←

Fanlar bloki
Majburiy fan ←

O'quv adabiyoti hammualliflari
+ Yangi muallifni qo'shish ←

OTM
O'zbekiston davlat jahon tillari univsi ←

O'quv adabiyoti tili
O'zbek tili ←

O'quv adabiyoti turi
Darslik ←

Betlar soni

Yo'nalish ← + Yangi yo'nalish qo'shish

Kalit so'zlar ← + Yangi kalit so'z qo'shish

Barcha mutaxassisliklar uchun

6. Ўқув адабиётига тегишли ҳужжатларнинг сканер қилинган (*pdf) шакли киритилади ва “Экспертизага юбориш” тугмаси босилади.

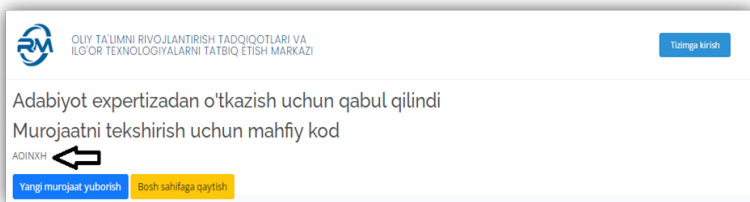
O'quv adabiyotiga tegishli hujjatlarni kiriting

O'quv qo'llama va darslik (PDF)	Byuferga falan	Falan ne vybran	←	Rasmiy xat	Byuferga falan	Falan ne vybran	←
Kengash bayonnomasi	Byuferga falan	Falan ne vybran	←	O'quv reja	Byuferga falan	Falan ne vybran	←
Ichki taqiriz	Byuferga falan	Falan ne vybran	←	Tashiq taqiriz	Byuferga falan	Falan ne vybran	←
Fan dasturi	Byuferga falan	Falan ne vybran	←	Antiplagat tekshiruvdan o'tkazilganligi to'g'risida ma'lumot	Byuferga falan	Falan ne vybran	←

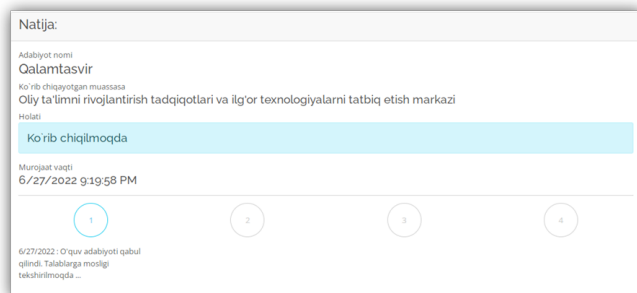
to'z

Bekor qilish Ekspertizaga yuborish ←

7. Тизим томонидан берилган махсус код сақлаб қўйилади.

8. Махсус кодни платформанинг асосий саҳифасидаги “Мурожаат ҳолатини текшириш” бўлимига киритиш орқали экспертиза жараёнидан хабардор бўлиб турилади.

9. Электрон платформага ўқув адабиётларини киритишда юзага келган саволлар билан “Asosiy sahifa”нинг “Onlayn-chat” бўлими орқали тизим администраторига мурожаат қилиш мумкин.

МУНДАРИЖА

Кириш.....	3
I БОБ. Олий таълим муассасалари учун ўқув адабиётларини яратиш ва нашр этишга тавсия бериш жараёни.....	5
1.1. Олий таълим тизими учун ўқув адабиётлари яратиш тизимининг ташкилий-ҳуқуқий асослари.....	5
1.2. Ўқув адабиётларининг турлари.....	6
1.3. Ўқув адабиётларини яратишга қўйиладиган талаблар ва унинг функциялари.....	9
1.4. Ўқув адабиётларини яратиш ва экспертизадан ўтказиш жараёни.....	15
II БОБ. Ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказишнинг электрон платформаси.....	19
2.1. Ўқув адабиётларини экспертизадан ўтказишнинг электрон платформаси.....	19
Ўқув адабиётларига расмий мақом ҳамда вазирликнинг нашр этишга рухсат бериш тўғрисидаги гувоҳномасини расмийлаштириш учун тизимга бириктириладиган ҳужжатлар ва талаблар рўйхати.....	26

Услубий нашр

ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИНИ
ЭКСПЕРТИЗАДАН ЎТКАЗИШ ЖАРАЁНИНИ
РАҚАМЛАШТИРИШ

Методик қўлланма

Мухаррир
А.Тилавов

Мусаҳҳиҳ
А.Абдужалилов

Саҳифаловчи
О.Исмаилов

Техник муҳаррир
Н.Мирпўлатова

Нашлиц. № АI 245, 02.10.2013.

Теришга 09.01.2023 йилда топширилди. Босишга
18.01.2023 йилда рухсат этилди. Бичими: 84x108 1/32.

Офсет босма. "Latto" гарнитураси. Шартли б.т. 1,68.

Нашр б.т. 1,0. Адади 250 нусха. Буюртма №112.

Баҳоси шартнома асосида

«Sano-standart» нашриёти, 100190, Тошкент шаҳри,
Юнусобод-9, 13-54. E-mail: sano-standart@mail.ru

«Go To Print» ХК босмахонасида босилди.
Тошкент шаҳри, Широқ кўчаси, 100-уй.
Телефон: 71 228-07-96, факс: 71 228-07-95

**ЎҚУВ АДАБИЁТЛАРИНИ
ЭКСПЕРТИЗАДАН
ЎТКАЗИШ ЖАРАЁНИНИ
РАҚАМЛАШТИРИШ**

**ОЛИЙ ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТАДҚИҚОТЛАРИ ВА
ИЛҒОР ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ ЭТИШ МАРКАЗИ**

ISBN 978-9943-9096-1-8

9 789943 909618